

פלוג'ה 22

למרות שהתחלתי ללכת בגיל מאוחר יחסית, מהר מאוד התחלתי לרוץ, ולרוץ מהר... בזאת עזרו לי ופיתחו את כישורי מספר חברי קיבוץ. בילדותנו, אם אהבת לעשות מעשי קונדס, היית חייב לרוץ מהר כדי לא להיתפס ואז להרגיש את נחת זרועו של חבר קיבוץ. מי שלא היה רץ מהר היה נושר מהנבחרת המובחרת של קבוצת שלהבת הידועה, והיה מסתפק בדרך כלל רק בתכנון הקונדס הבא.

ליתר ביטחון, היינו מפתחים כל הזמן את יכולת הריצה, גם באימונים ובמשחקים של הפועל גת בכדורסל, וגם בשיעורי הספורט, כשנתן הריץ אותנו בכל הזדמנות כאילו הוא מחפש אצן שאיתו יוכל להגיע כמלווה לאולימפיאדה.

בקץ היה חם מדי לרוץ אז שחינו במקום לרוץ. שחינו בלי סוף, ובכל שבת שנייה קפצנו לבריכה ובדקנו את כישורי מורי הספורט של הקיבוצים האחרים בתחרויות שחייה אזוריות יוקרתיות. לפי תוצאות התחרויות היו לנו ללא שום ספק את מורי הספורט הטובים ביותר, שהגיעו ממשפחה בעלת מסורת של התמדה והצלחה, וכל תירוץ שימש אותם לגרום לנו לרוץ כדי שנעמוד בציפיות בתחרויות האזוריות הבאות. וכך מרוץ נגבה-גת שימש את המסגרת האופטימאלית כדי לפתח בנו רוח לחימה, כושר התמדה ודבקות במשימה.

בגיל הרך רצנו מקצים עממיים ביותר באורך של 50 מטר. כשקצת התבגרנו והתחלנו לזחול, עברנו לריצת 500 מטר, וכשהיינו ממש גדולים והגענו לחברת הילדים, השתתפנו בריצת הקילומטר שהסתיימה בתזמון מופלא יחד עם כל המקצים ולתרועת כל החברים, ומשם הדרך הייתה ברורה – בשנה הבאה מרוץ השליחים היוקרתי לבוגרים מנגבה עד גת, ולמתמידים אפילו המרחק כולו – 20 קילומטרים.

בשבת אחת הוריד אותי אוטובוס המועצה בעיקול שלפני מושב רווחה, כשאני ממתין שם על הכביש עם עוד ילדים מקיבוצים אחרים, למרוץ השליחים. אחרי המתנה לא קצרה הגיע תורי לתרום את חלקי, קיבלתי את המקל ללא מאמץ כפי שהסביר ותרגל אותנו עמיץ בר, והצלחתי להעביר אותו בזמן המצופה קצת לפני צומת פלוגות שם נחנו והמתנו לאוטובוסים המאספים שנסעו בקצב הרצים, כדי להיאסף בתורנו לקו הסיום.

בזמן ההמתנה הגיע אבא שלי בג'יפ, ושאל איפה התחלתי והאם הצלחתי. הוא סמך בעיניים עצומות על מורי הספורט שלנו, וסימן לי לעלות לג'יפ ולמסור לחבריי שאגיע איתו לגת, ולי הבטיח סיפור על דרך נגבה-גת כי בזה הוא סמך על עצמו יותר מאשר על מורי הספורט שלנו. עוד הוא הוסיף לסקרנותי כשהבטיח שהכול אמיתי, ולשאלתי האם הסיפור כולל קרבות קשים וגיבורים, ענה שהוא לא מוסמך לקבוע, אבל נכתבו עליהם שירים ופזמונים מפורסמים. ירדנו מהכביש ונכנסנו לבריכות החמצון של קרית גת, שנמצאות צמוד לצומת פלוגות מדרום מערב, ואבא התחיל לתקן את משאבת המים שמזרימה מים למאגר גת.

תוך כדי פתיחת הברגים, הוא סיפר לי שלאחר ההצבעה בעצרת האומות המאוחדות ב-29 בנובמבר 1947 על סיום המנדט הבריטי וחלוקת הארץ לשתי מדינות – יהודית וערבית - הסתנן לאזורנו גנרל מצרי ממוצא סודני בשם טארק-בי, שנשלח על-ידי המצרים, והתמחה בפעולות גרילה ונקרא בפי כול "השד השחור". משימתו הייתה לארגן את צבא ההצלה המוסלמי בדרום תוך כדי התגרות ביהודים והטרדתם, בעיקר בדרכים לישוביהם.

הכפרים הערביים באזורינו חיו בדרך כלל בשכנות טובה איתנו ולא מיהרו להצטרף לפרובוקציות של "השד השחור" נגד היהודים. השד היה באמת שד, ובסוף פברואר 1948 הוא ניצל התקפה של ערבים מוסתים על שיירה של יהודים ליד אשקלון, שלרוע מזלם של המוסתים, השיירה הייתה מוגנת וחמושה, וכך לערבים היו מספר נפגעים, ומתוכם שלושה הרוגים מהכפר פלוג'ה ששכן ממש כאן, "איפה שאנחנו עכשיו".

השד העמיס את ההרוגים, וגם נשק ותחמושת על משאית, נסע לפלוג'ה, הציג את ההרוגים מהכפר, נתן נשק לאנשיו והתסיס אותם נגד היהודים.

תגובתם לא איחרה לבוא: למחרת עשתה שיירה של משאיות ומשוריינים מקיבוץ גת את הדרך לנגבה, שהייתה הדרך היחידה מגת לצפון הארץ בחורף, ובתוך הכפר הוכן לה מארב על ידי אנשי פלוג'ה בניצוחו של "השד השחור". המשאית של אריה ברמן נפגעה והוא וחיים סלמונה מיהרו למשוויין של השיירה, אבל אריה נפגע ומת מאוחר יותר מפצעיו. השיירה שבה חזרה לגת והשאירה מאחור את

המשאית של אריה, שהועלתה באש על ידי הערבים. כך נכנסו גת וגלאון למצור של יותר משבועיים, שנפרץ לבסוף על ידי חטיבת גבעתי.

אבא ניסה להפעיל את המשאבה אך לשווא, היא לא הסתובבה. הוא ניסה לשחרר את צירה ואני עזרתי לו עם מפתח שוודי גדול, אבל הציר לא זז בכלל. התיישבנו לנוח והוא המשיך לספר: במקום שהתחלת את הריצה היום, למרגלות מושב יד-נתן, קצת לפני העיקול לרווחה מדרום לכביש, ישנה חורשה. היה שם כפר ערבי בשם כרתיה, שאנשיו רצחו שלושה חברים מנגבה. זה היה כאשר חברי נגבה באו לעזרתנו, לתת לנו משאית אחת מתוך שתיים שהיו להם, במקום המשאית היחידה שלנו, בקיבוץ גת, שהתקלקלה. בדרך חזרה לנגבה הם נרצחו בדם קר.

אבא, מה עם גבעתי והשירים על הקרבות? שאלתי. אחרי שגת הייתה מנותקת למעלה משבועיים, התארגנה שיירה של גבעתי עם חברי הקיבוצים, לפתיחת הדרך לגת. התוכנית הייתה לעבור עם כוח גדול, מעל לעשרה כלי רכב ומשוריינים, ואם לא תיפתח אש על השיירה, יפוזרו עלוני שלום ודו-קיום, אבל אם תיפתח אש, ישיבו מנה אחת אפיים כדי להרתיע את הערבים.

המבצע כלל חסימה של הדרך מפלוג'ה לעירק-אל-מנשייה כדי למנוע כניסת תגבורת של ערבים לפלוג'ה. המשימה הוטלה על המחלקה ששהתה בגת, שאנחנו הכרנו את חייליה היטב, ונהגנו לשחק איתם וללונת אותם למארבים ולסוירים. אנחנו - הצעירים - לא הרחקנו לכת אבל המתנו בקוצר רוח לשובם לגת. השיירה הגיעה לפלוג'ה, עברה את הכפר ללא התנגדות ופיזרה את עלוני האחוה והשלום, אבל בסוף הכפר חיכו לה חסימה ומארב. תוך כדי הקרב שהתחולל ממש כאן בצומת, פספסה השיירה את הפנייה שמאלה לדרך העפר לגת, וכך עלתה על המארב של אנשי המחלקה מגת. אנשי המחלקה רצו לעברם לסמן להם לא לעלות על המוקשים שהטמינו, ומטוס שלנו שחג מעל דיווח בטעות לשיירה שערבים תוקפים אותה, וכך נפתחה אש מהשיירה על אנשי המחסום מהמחלקה מגת, ואח ירה באחיו. בסוף היום השיירה והמחלקה הגיעו לגת, ואנחנו איבדנו שבעה חברים טובים מהמחלקה שלנו.

אבא, אתה לא באמת מתכוון שאח ירה באחיו, נכון? שאלתי. כן, זאת האמת. אחד הפצועים מהמחלקה של גת היה אח של אחד הלוחמים מחוד השיירה. עוד באותו הערב הוחלט על פעולת נקם ופתיחת הדרך לנגבה.

למחרת בבוקר, שיירה של מספר משוריינים שפינתה מגת פצועים ונשים לקראת לידה למרכז הארץ, עשתה את דרכה בנחל שמצפון לכפר פלוג'ה למרגלות שדה התעופה הבריטי, והצליחה לחמוק מאש שנורתה מהכפר, תוך הסחת אנשי הכפר מהשיירה השנייה שיצאה בהפרש של חצי שעה ועברה בכפר על הדרך הראשית, פתחה באש לכל עבר, הניחה מטעני חבלה גדולים בשדרת החנויות ובבית המועצה של הכפר וגרמה להרס רב ולהרבה הרוגים מאנשי פלוג'ה, שלמדו את הלקח ומיהרו לבקש מהבריטים שלהבא ילוו את השיירות כדי לשמור עליהם מהיהודים. ובאמת, עד לפלישת הצבא המצרי חודשיים מאוחר יותר, לא הפריעו לשיירות שעברו מנגבה לגת ולגלאון.

אבא שלח אותי לחורשה שמדרום כדי לחפש מוט ברזל לפריצת המנעול של חדר החשמל, כדי לנתק את המשאבה ולפרק אותה לקראת החלפה.

אחרי שיטוט בחורשה שהיו בה שאריות של מבנים, מצאתי מוט ברזל בניין חלוד וקופסת עץ שבורה שעליה כתוביות בערבית עם מהדקי חוטי חשמל. אבא התלהב מאוד מהמציאה שלי ואמר שנראה לו שהיא חלק מהמרכזייה של פלוג'ה, שקו הטלפון של גת, שנקרא "פלוג'ה 22" היה מחובר אליה. כנפיות "השד השחור" ירו על גת בלילות, כרתו את מטע הזיתים וגנבו את עמודי העץ של קו הטלפון, וכך נותקנו מקשר קווי עם שאר המדינה. עמודי העץ שימשו לחסימת השיירה שבה נהרג אריה ברמן.

רצתי בחזרה למקום שם מצאתי את המרכזייה של פלוג'ה 22 כדי לחפש מטבעות זהב שעל פי סיפורו של אבא, היו במבנה העירייה הגדול שפוצץ על ידי השיירה, והכיל גם כספת שבתוכה היה הכסף ש"השד השחור" החזיק כדי לממן את הקמת צבאו והטרדת השיירות היהודיות.

היום אני יודע שהסיפור על מטבעות הזהב היה נכון, אבל אז, לאחר שעה שחיפשתי ולא מצאתי דבר, חשדתי באבי שהוא רוצה להסתיר מעיני את פריצת המנעול. מיואש מחיפוש הכסף שאלתי את אבא מה עם השירים.

שיר מפורסם נכתב על ידי קלצ'קין, שהיה שכנו של זלינגר שנהרג במחסום של המחלקה שלנו מגת. את השיר אתם מכירים, ושרים אותו בצורה היתולית בדרך כלל על גמל שלא אכל. לשיר קוראים "בערבות הנגב". שיר נוסף אלתרמן כתב מוקדם יותר, על קו האוטובוס מתל אביב לגת דרך נגבה, שהיה ציון דרך במאבקנו על הנגב.

אלתרמן בוודאי לא העלה בדמיונו שישתתף בעצמו, פה בגת, שלוש שנים אחרי כתיבת השיר, בקרב על הדרך לגת, כשיצטרף למחלקת הרגמים בקרב המר על עירק-אל-מנשיה, ושזו תהיה טבילת האש הראשונה וגם האחרונה שלו.

עייף מהריצה ומחיפושי הזהב של טארק-בי עליתי לג'יפ ונסענו לגת. בדרך הראה לי אבא בידו היכן נמצאת הפנייה שהתפספה בדרך לגת, את מיקומו של המחסום בכביש שעל גשר נחל לכיש והיכן נמתח קו הטלפון פלוג'ה 22 לגת.

בזכות מורי הספורט החרוצים הנאמנים שלי, והחוויה שעברתי במרוץ נגבה-גת, היה לי הכוח. לא יכולתי להסביר לאבי מדוע, אך ביקשתי ממנו לעצור. ירדתי מהג'יפ וסיימתי את הדרך בין נגבה לגת בריצה, עם הרבה אוויר בריאות...

הכול אמת במגבלות הזמן שעבר
אין זו בדיה אלא סיפור מהעבר

שנה לאחר מכן, כמצופה, רצתי את המרחק כולו בין נגבה לגת, ואני מקווה שעמדתי בציפיות.

כתיבה ותחקיר: שביט לב